

Bosnisch

Azra Velagic-Karišik

1. Taalbeschrijving

Het Bosnisch is, net als het Servisch en het Kroatisch, een Zuid-Slavische taal. De Slavische talen zijn weer een tak van de Indo-Europese taalfamilie. Voordat Joegoslavië in 2003 officieel uit elkaar viel, werd de taal die in het land gesproken werd Servo-Kroatisch genoemd. Na het uit elkaar vallen van Joegoslavië werden de talen in de verschillende landen anders genoemd. In Servië heet de taal Servisch, in Bosnië Bosnisch en in Kroatië Kroatisch.

Het Bosnisch is een van de drie officiële talen van Bosnië en Herzegovina. In het noorden en in het zuidoosten van het land wordt voornamelijk het Servisch gesproken en in het zuid en zuidwesten wordt voornamelijk het Kroatisch gesproken. Volgens Riđanović (2012) lijken de talen erg op elkaar ondanks de verschillende namen (geciteerd in: meertaligheidentaalstoornissenvu.weebly.com). De sprekers van de talen ervaren geen moeite om met elkaar te communiceren. De klanken van de talen zijn exact hetzelfde, alhoewel er natuurlijk individuele verschillen tussen sprekers kunnen bestaan. De grammaticale en lexicale verschillen tussen de drie talen zijn minimaal. Een voorbeeld van het woord 'meisje' vertaald naar de drie talen: dèvojka in het Servisch, djèvojka in het Bosnisch en divojka in het Kroatisch. De Bosniërs gebruiken vaak een groot aantal Turkse leenwoorden waarmee zij zich onderscheiden.

Het Bosnisch wordt door ongeveer 3 miljoen mensen gesproken, waarvan de meeste in Bosnië en in Sandzak wonen. Sandzak is een regio in Servië en Montenegro waar een meerderheid aan Bosniërs woont. Tijdens de oorlog zijn er vele Bosniërs het land ontvlucht, daardoor wordt de taal ook in andere delen van de wereld gesproken.

Tabel 1

Consonantsysteem van het Bosnisch (cf. hum.uva.nl/BKS/bosnisch/bosnisch_klanken.html)

	Coronaal					Dorsaal				
	Bilabiaal	Labiodentaal	Dentaal	Alveolair	Postalveolair	Palataal	Velair	Uvulair	Faryngaal	Glottaal
plosieven	p b			t d			k g			
nasalen	m			n		ɲ	ŋ			
trill			r							
fricatieven		f v		s z	ʃ ʒ		x			
affricaat ¹				ts	tʃ dʒ	tʃ				
liquida				l		ʎ				
half	ʋ					j				
klinkers										

Groen: fonemen die niet in het Nederlands voorkomen.

¹ van de affricaten komen verschillende allofonen voor; meer naar voren of juist meer naar achter uitgesproken.

Syllabestructuur

Consonantclusters komen vaak voor in de Bosnische taal, in initiale-, mediale- en finale positie. De affricaten zijn aparte fonemen en worden niet tot de clusters gerekend.

<i>Bosnisch schrift</i>	<i>IPA transcriptie</i>	<i>Vertaling</i>
hljeb	hʎɛb	brood
Crv	ʦru	worm
Radost	radost	vreugde

Klemtoon

Voor het Bosnisch is er geen regel voor de plaats van de klemtoon. Meestal ligt de klemtoon op de eerste lettergreep ('Sarajevo), maar vaak ook niet (gos'podin). De klemtoon verschuift van plaats bij verschillende vormen van hetzelfde woord (Slavische talen en culturen Bosnisch, Kroatisch en Servisch, z.d.). In de literatuur wordt het Bosnisch als een pitchaccent taal beschreven. Pitch accent is het benadrukken van klanken door ze op hogere toon uit te spreken.

2. Verwervingsvolgorde consonanten

Er zijn geen publicaties gevonden over de verwerving van fonemen door jonge Bosnische kinderen. Er zijn wel publicaties beschikbaar over Kroatische jonge kinderen en omdat het verschil tussen het Bosnisch en het Kroatisch minimaal is, is deze literatuur gebruikt.

Volgens Fabek (2015) zijn verschillende onderzoekers niet eenduidig over de verwervingsvolgorde van de consonanten in het Kroatisch. In vergelijking met de andere auteurs verwachtte Posokhova (2008) de verwerving van de consonanten op jongere leeftijd. Vuletić (geciteerd in Fabek, 2015) verwacht de eerste verwerving van de consonanten pas vanaf 3 jaar. De verwervingsvolgorde van Posokhova (2008) lijkt het meest op die van het Pools. Het Pools lijkt erg op het Kroatisch, daarom wordt de verwervingsvolgorde van Posokhova aangehouden.

leeftijd	fonemen
1;0 – 1;11	p, b
2;0 – 2;11	t, d, k, g, f, x, m,
3;0 – 3;6	n, ɲ, ŋ, j, v
3;7 – 4;6	s, z, ʃ, ʒ, ʦ, ʣ, l, ʎ
4;7 – 5;0	ʧ, ʨ, ʤ, r

In het overzicht van Posokhova wordt niet aangegeven of er een verschil in verwervingsvolgorde is tussen consonanten in initiale- of finale positie. Ook ontbreekt de verantwoording van het onderzoek.

3. Veel voorkomende fonologische processen

Salihović & Junuzović-Žunic (2009) noemen de volgende fonologische processen en leeftijden. De processen en leeftijden zijn niet gebaseerd op eigen onderzoek van de auteurs, maar op algemeen voorkomende ontwikkelingsprocessen zoals beschreven door Bowen (1997) en Dodd (2000). De voorbeelden zijn afgeleid van de Bosnische woorden uit Speakaboo.

Met 5;0 jaar zouden alle fonemen verworven moeten zijn. De verwachting is dus dat de genoemde processen dan verdwenen zijn.

voicing	puʒ → buʒ	tot 3;0
devoicing	gɔlub → gɔlup	tot 3;0
stopping	sir → tir	tot 3;0
deletie eind cons.	majmun → majmu	tot 3;3
fronting	kraua → traua, mijf → mis	tot 3;6
gliding	balɔn → bajn	tot 5;0
lateralisatie	riba → liba	tot 5;0
clusterreductie	ʦvijet → svijet, tuijet	tot 5;0
(reductie affricaat)	dʒɛp → dɛp, ʒɛp / zɛtɛ → zet, zɛs	tot 5;0

4. Toegestane Lexicale variatie

Om de /f/ uit te lokken is het woord /fudbal/ (voetbal) gekozen. In het Bosnisch wordt ook het woord /noʒmet/ gebruikt.

Voor het woord /druʒ/ (boom) kan ook /grana/ gezegd worden. Dit hangt af van waar de spreker precies vandaan komt.

5. Prestaties van zich normaal ontwikkelende Bosnische peuters in Nederland

Nog geen informatie beschikbaar.

6. Bronnen

Literatuur

Fabek, M. (2015). *Procjena razabirljivosti govora trogodišnjaka*. Geraadpleegd op 15 oktober 2017 van <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/5587/1/DIPL-Fabek.pdf>

Posohkova, I. (1990). *Razvoj govora i prevencija govornih poremećaja u djece: priručnik za roditelje..* Buševac, Kroatië: OSTVARENJE D.O.O.

Salihović, N., & Junuzović-Žunic, L. (2009). *Procjena i dijagnosticiranje artikulacijskih poremećaja*. Geraadpleegd op 30 januari 2018 van <https://drive.google.com/file/d/1khWaueAXZFOWnB8uxPkAVVd3w519gdR3/view>

Slavische talen en culturen Bosnisch, Kroatisch en Servisch (z.d.) *Klemtoon*. Geraadpleegd op 10 oktober 2017 van http://cf.hum.uva.nl/BKS/bosnisch/bosnisch_klemtoon.html

Andere bronnen

<https://meertaligheidentaalstoornissen.vu.weebly.com/>

<https://www.alsintl.com/resources/languages/Bosnian/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Bosnian_language#cite_note-6

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Sandžak>

http://cf.hum.uva.nl/BKS/bosnisch/index_bosnisch.html

<https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/Serbo-Croatian>

http://www.orbus.be/bosanski_jezik/bosnisch-nederlands-01.htm

https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:BiH_-_Jezicki_sastav_po_opstinama_2013_2.gif